

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Yayın No: 1533

HİCRETNAME

KUTLU YOLCULUĞUN MANZUM HİKÂYESİ

Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız

Tashihi: Emrah Aydemir

Kapak Hattı: Dr. İsmail Kanbaz

Kapak ve İç Tasarımı: Batuhan Yağız Gökmen

1. Baskı, Temmuz 2025, Ankara, 1.000 adet

ISBN: 978-625-428-754-1

Sertifika No: 48058

© Bütün yayın hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık Ticaret
İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 09.05.2025 tarih ve 197
sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Ostim OSB Mah., 1256. Cad., No: 11

Yenimahalle/ANKARA

0312 354 91 31 (pbx)

0312 354 91 32

bilgi@tdv.com.tr

PROF. DR. AHMET TANYILDIZ

HİCRETNAME

KUTLU YOLCULUĞUN MANZUM HİKÂYESİ

İÇİNDEKİLER

Takdim.....	IX
Köklere Su Vermek	XI
Takrîz-i Hicretnâme.....	XV
Bismillah Diyelim	1
Sebeb-i Telif	2
Habeşistan'a Hicret	3
Mekke Haberi Alıyor	5
Muhacirler Necâşî'nin Huzurunda	7
Söz Ca'fer-i Tayyâr'da	8
Meryem Suresi	10
Necâşî Emân Veriyor	11
Tecrit Hadisesi	12
Hüzün Senesi	13
Tâif, Ah Tâif!	15
Cebraîl İmdada Geliyor	16
Addâs'ın İkramı	17
Mekke'ye Dönüş	18
Gök Kapıları Açılırken: Mi'rac	19
Mescid-i Aksâ'da	20
Sidretü'l-Müntehâ	21
Müjdelerle Döndü	22
Eve Dönüş	23
Ebû Bekir, Sıddîk Oluyor	24
Zor Günler	25
Akabe Biati I	26
Yesrib Halkına Hitap	28
İlk Öğretmen Mus'ab Yesrib'e Gidiyor	29
Mus'ab Davete Başlıyor	30
Akabe Biati II	31
Abbas Söz Alıyor	32

Yesriblilerin Cevabı	33
Söz Onun	34
Hicrete Hazırlık.....	35
Müslümanlar Yola Düşüyor	37
Hazret-i Ömer'in Hicreti	37
Hicrete İzin Çıkıyor.....	39
Hazırlıklar Başlıyor	40
İki Kuşak Sahibi.....	41
Emanetler Ali'de.....	42
Kureyş Tuzak Kuruyor	42
Gözleri Var Göremezler.....	43
Evdeki Ali'dir	44
Son Tavaf	45
Sevr Dağı'nda.....	45
Mağarada	46
Nebî'nin Şifalı Eli	47
Müşrikler İz Sürüyor	48
Mağara Bekçileri	49
Korkma, Allah Bizimledir	50
Yollara Düşerken.....	51
Ümmü Ma'bed'in Otağında.....	52
Sürâka Peşlerinde	53
Sürâka Emân İstiyor.....	54
Yolda Nazil Olan Âyet.....	55
Talha'nın Hediyesi.....	56
Kubâ'ya Yaklaşırken	57
Müjdeler Olsun	58
Benî Amr bin Avf Yurdunda	59
İlk Cuma Namazı.....	61
Medine'ye Varış	63
Kasvâ'nın Tercihî	65
Ebû Eyyûb'un Evi	66
Söz Biterken	67

Prof. Dr. Ahmet TANYILDIZ

1981 yılında Adıyaman'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Manisa'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 2003 yılında mezun oldu.

Hacettepe Üniversitesinde “Firdevsî-i Tavîl Münâzara-i Seyf ü Kalem” adlı teziyle klasik Türk edebiyatı kürsüsünde yüksek lisansını tamamladı (2005). Daha sonra Erciyes Üniversitesinde görev almaya başladı. Burada da “İsmâîl Rusûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî (Mecmû'atü'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif) (I. Cilt)” adlı çalışmasını tamamlayarak doktor unvanı aldı (2010).

Erciyes Üniversitesinde bir süre araştırma görevlisi ve Türk dili okutmanı olarak görev yaptıktan sonra 2011 yılında Dicle Üniversitesine atandı. 2014'te doçent, 2019'da profesör olan yazar, hâlen Dicle Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çeşitli mecralarda akademik ve popüler yazıları yayımlanan Tanyıldız'ın bazı eserleri şunlardır:

1. “Peygamberin İzinde Şahsiyet İnşası ve Şair”, *Hiz. Peygamber ve Şahsiyet İnşası*, Ankara 2024.
2. “Şekil Bilgisi”, *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu*, İstanbul 2015.
3. *Diyyarbakir’den Hicaz’a Haremeyn Notları*, İstanbul 2021.
4. *Diyyarbakirli Nigâhî Dîvân*, (Ahmet Tanyıldız-Mustafa Uğurlu Arslan), İstanbul 2017.
5. *Gülnâme Kırk Hadisin Şiircesi*, İstanbul 2021.
6. *Hüseyin Kâmi Dehrî Dîvânçesi*, İstanbul 2013.
7. *Mes’ûd Lutfî Efendi Tuhfe-yi Lutfî (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)*, İstanbul 2013.

8. *Mir'ât-i Muhammedî Divan Şiirinden Na't Örnekleri*, (Ahmet Tanyıldız-Mehmet Büküm), İstanbul 2020.
9. *Ömer Zarîfî Efendi Mushaf Hattatları Rehberi*, İstanbul 2021.
10. *Süleymân Nahîfî Na't ve Mi'râciye Mecmuası*, Ankara 2018.
11. *Şemsî Dîvânçesi*, (Ahmet Tanyıldız-Mehmet Büküm), Ankara 2017.

Takdim

İki cihan efendisi, Peygamberimiz Muhammed Mustafa (s.a.s.); manevi şahsiyetinin yanında beşerî yönüyle de biz Müslümanlar için bir numuneiimtisaldır. Doğumundan önceki zamandan tutun, vefatından sonraki döneme kadar onun şahsiyeti etrafında cereyan eden hadiselerin tamamı ehemmiyet arz etmiştir. Bu sebeptendir ki Peygamber Efendimizin beşerî ve manevi şahsiyeti her yönüyle incelenmiş, üzerine onlarca eser kaleme alınmıştır. İslâm kültür havzasındaki sanat ve edebiyat erbabı da kendi bakış açılarıyla onun şahsiyetini anlama gayreti içerisinde olmuşlardır.

Klasik edebiyatımızda Peygamber Efendimizin hayatını ele alan ve şahsiyetini değerlendiren eserlerin sayısı hatırı sayılır bir yekûn tutmaktadır. Özellikle doğumunu ve o sırada yaşanan hadiseleri anlatan mevlid türündeki eserler dikkat çekmektedir. Başta Süleyman Çelebi olmak üzere onlarca şair, muhtelif dillerde siyer-i Nebî'nin bu müstesna safhasını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte akılları hayran eden Mi'rac mucizesinin işlendiği eserler de önemli bir edebî tür olarak karşımıza çıkmıştır. Bu minvaldeki müellefat, erbabının malumudur. Ama ne hikmettir ki İslâm tarihinin en önemli hadiselerinden biri olan hicret konusu diğer mevzular kadar sanatkârların dikkatini celp etmemiştir. Hicret hadisesi, başından sonuna kadar ibretle dolu olağanüstü bir yolculuğun hikâyesidir. Mekke'deki hicrete hazırlık aşamasından o zorlu sefere, Kubâ köyündeki geçici konaklamadan Medine'de Mescid-i Nebevî'nin inşasına kadarki tüm süreçler, bu göç öyküsünün sıradan bir hadise olmadığını göstermiştir.

Hicret, manevi inayet rehberliğinde ve bir stratejisi dâhilinde gerçekleşmiş bir yol alıştır. Meselenin tarihî, sosyolojik ve stratejik yönünü, ilgili araştırma sahalarına havale edelim. Bu kutlu seferin, şairlerin sadırlarında neye tekabül ettiğini ve satırlarına nasıl yansıdığını görmek bize daha anlamlı gelmektedir. Aşağıdaki manzume, siyer-i Nebî'nin bizce önemli merhalelerinden biri olan hicreti anlama gayretinin tezahürüdür. Hayırlı bir niyetle başladığımız *Hicretname*, nebevî yolculuğun gönlümüzdeki tesiri, lisanımızdaki terennümüdür.

Hicrete sebep olan amillerden tutun, seferin tamamlanmasından sonraki neticelere kadar birçok hikmeti olan bu yolculuğu hakıyla anlamak ve anlatmak elbette mümkün değildir. Bizce değerli olan şey meseleyi anlama çabasıdır. Manayı lafza feda etmeden ve lafzın da tesirini düşürmeden söylemek esas gayemizdir. Bunda ne denli muvaffak olduğumuzun takdiri okuyucunundur.

Cenâb-ı Hakk'ın inayeti yâr olup eser tamamlandıktan sonra bazı dostlarımızın küçük dokunuşları ve katkıları bizi ziyadesiyle memnun etmiştir. Beyitleri baştan sona okuyup fikirlerini serdeden ve manzum bir takrizle gönül sayfamızı şenlendiren dostum ve ağabeyim Abdülkadir Dağlar'a müteşekkirim. Yine eseri okuyup anlamlı bir takriz yazma lütfunda bulunan kıymetli hocam Bilal Kemikli'ye de şükranlarımı arz ederim. *Hicretname*'yi latif bir hat ile resmeden aziz dostum Hattat İsmail Kanbaz'a minnettarım.

Şükürlerin en güzeli, bizlere beyanı talim eden rahmana; selamların en güzeli, insanlığın medarıiftiharı olan Hz. Muhammed Mustafa'yadır.

Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız
Diyarbakır, 2025

Köklere Su Vermek

Allah'ın habîbidir Muhammed
Gönüller tabîbidir Muhammed

Zengin bir şiir birikimine sahibiz. Bu birikimin odağında da Hz. Peygamber (s.a.s.) vardır. Hz. Peygamber'in hayatının bütün safhaları, şemâili, hatıraları, sözü ve sohbeti şiirin konusu olmuştur. Onun hayatını anlatan metinlere *siyer* adını vermişiz. Doğumunu, doğum esnasında yaşanan olağanüstü hadiseleri ve risaletle görevlendirilmesini konu edinen mevlidlerden ve ulu şairlerin divan ve mesnevîlerini süsleyen birer nakış olarak duran *naatlardan* başka pek çok eser yazılmıştır. Bu meyanda mucizelerini anlatan metinlere *mu'cizâtü'n-Nebî*, ahlaki meziyetlerini ele alan metinlere *şemâil* ve *ahlâk-ı Nebî*, fiziki özelliklerini tasvir eden eserlere *hilye*, İsrâ ve Mi'rac hadisesini konu edinenlere *Mi'raciye*, gazalarını aktaranlara *gazavât-ı Nebî* gibi eserler yazılmıştır.

Şiir tarihimizin sayfalarını araladığımızda, orada Hz. Peygamber'le alakalı yazılan türlerin ve eserlerin listesi uzayıp gider... Daha doğrusu şiirimizin kökleri, “el-Muallim, el-Emîn ve el-Mübeşşir” vasıflarıyla aklımızı ve fikrimizi kuşatan Peygamber Efendimize olan muhabbetten beslenir. Şiir çıkarımız, bu muhabbetin semeresidir. Ancak zamanla yaşadığımız kültürel ve sosyal değişim, bizi o ulu çıkarın gölgesinden uzağa düşürmüştür, zamanla şiir poetikamız ve zevkimiz değişmiştir. Sokağa, yaşadığımız hayata

indirgenen estetik anlayış, şiiri beş duyunun dar koridorlarına hapsetmiştir. Elbette zamanın değişimi dilin ve düşüncenin de değişimine tabii olarak katkı sunacaktır. Fakat bu değişim, köklerden uzaklaşmak anlamına gelmemelidir. Dili besleyen mana ona bizim olan özden, mayadan uzaklaştıkça biz de kendi hakikatimizden uzaklaşmış ve kendi hakikatimize yabancılaşmış oluruz. Maalesef son iki asır, bu uzaklaşma ve yabancılaşmanın gelgitleri arasında geçmiştir.

Katı değişim, uzaklaşma ve yabancılaşma rüzgârlarına karşı köklere sarılmış ve ulu şiir çınarının altında gölgele-nerek direnen bir gelenekten söz edilebilir. İlhamını, Ahmet Paşa'nın, Fuzûlî'nin, Nâbî'nin ve nihayet Şeyh Galip'in izle-rini sürerek bulmaya çalışan sanatkârlar da yok değildir. Onların varlığı, âdeta birer köprü olarak yeni nesillere umut huzmelerini taşımaya vesile olmaktadır. Yokluğa ve nisyana mahkûm edilen gelenek korunun üzerindeki külleri bertar-af ederek yeni bir senteze ulaşmaya çalışan bu sanatkâr-ları minnet ve şükranla selamlıyorum. Bu meyanda unutu-lan türlerden biri olan *hicretnameyi* yeniden canlandırma niyetine giren aziz dostum Ahmet Tanyıldız'ı kutluyorum. Siyer ilminin konularından biri olan *hicret*, gerek Habeşis-tan'a yapılan o ilk göçü ve gerekse Medine'ye yapılan nihai göçü ifade eden önemli bir konudur. Hususen Hz. Peygam-ber'in, Hz. Ali'yi evinde emanetçi bırakarak Hz. Ebû Bekir ile çıktığı yolculuk şiirimizi besleyen ana arklardan biri olmuştur. Sadece *hicretnamelerde* değil, naatlarda ve diğer türlerde de yeri geldikçe atıfta bulunulan bu yolculuk, azim ve kararlılığın yanında örümcek ağlarından mülhem ilâhî yardım ve korumanın da mayalandığı bir yolculuktur. Hele hele bu kutlu yolcuları neşideler söyleyerek bekleyen

Yesribli gençlerin heyecanları baştan sona şiidir. İşte bütün bunlar, dün ulu şairlere ilham verdiği gibi bugün de ilham kaynağı olmuştur. Şöyle diyor Tanyıldız:

*Bir akşamdı okurken siyeri,
Dikkatimi celbetti bir yeri.*

*Peygamberin her bir dakikası,
Bir levhadır ibret alınası.*

*Makam varınca hicret bahsine,
Cûşa gelip başladım tahsine.*

*Allah Allah bu nasıl seferdir!
Hicret bence sertâc-ı siyerdir.*

Klasik Türk şiirinin değerli bir âlimi olarak kökleri ve ulu şiir çınarını çok iyi bilen Tanyıldız, burada şair kimliğiyle karşımıza çıkıyor ve klasik mesnevi formunun geleneksel tertibine uyarak tevhidden hemen sonra sebep-i telif kısmında eseri tanzim sebebini izah ediyor. Bununla da kalmıyor, yine kudemanın yaptığı gibi eserine verdiği ismi ve yazdığı tarihi de açıkça beyan ediyor:

*Îlham gelip dile azar azar,
Lisanım söyler kalemim yazar.*

*Sene bin dört yüz kırk beşe erdim,
Buna Hicretname adın verdim.*

Bu mısralar, şairin sadece geleneğin izinde gitmediği biz-zat dil, zevk ve üslup olarak geleneği yaşatma gayretinde

olduğuna tanıklık eder. Bu bakımdan onun gayretini, “kök-
lere su verme çabası” olarak görüyorum. Köklerin ne oldu-
đunu ve nerede olduđunu bilen bir  lim şair olarak içinde
yaşadığımız zaman diliminde, ruhen ve aklen baharı yaşa-
dığımız bir demde yeniden o köklerin u  vermesi umuduyla
řiirini kuruyor. Böylece siyer-i Nebî’nin en önemli bahisle-
rinden birini yeniden tanzim ederek *hicretname* edebiya-
tımıza yeni bir zeyil yapıyor. Bize de dua etmek düşüyor:
Hicretname’nin yolu daima açık olsun ve yeni eserlerin
yazılmasına öncülük etsin.

Prof. Dr. Bilal Kemikli
Bursa, 2025